VICTOR CIRIMPEI: PROFIL ENCICLOPEDIC

Vlad CARAMAN

Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu”, Chișinău

Rezumat. *Articolul cuprinde un portret enciclopedic al etnologului și folcloristului român Victor Cirimpei. Membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova, cercetător științific la Academia de Științe a Moldovei. A fost preocupat de etnofolclorismul secolelor XIX și XX, precum și de creația populară a românilor din zilele noastre.*

Cuvinte-cheie: *mitologie, etnologie, folclor, tradiție, comic, activitate.*

Abstract. *The article contains an encyclopedic portrait of the Romanian ethnologist and folklorist Victor Cirimpei. Member of the Writers' Union of Moldova, scientific researcher at the Academy of Sciences of Moldova. He was preoccupied with the ethnofolklorism of the 19th and 20th centuries, as well as with the popular creation of today's Romanians.*

Keywords: *mythology, ethnology, folklore, tradition, comedy, activity.*

Remarcabilul etnolog și folclorist român Victor Cirimpei s-a născut la 15 februarie, 1940, în satul Drăgănești, județul Bălți, România, a decedat la data de 11 martie, 2019, în Chișinău, Republica Moldova. Este fiul lui Alexandru Cirimpei și Liza (Elisabeta Mândraji), țărani. Între anii 1947 și 1958 este elev la școala medie din satul natal. Apoi devine student la Facultatea de Istorie și Filologie a Universității de Stat din Chișinău între 1958 și 1964. După absolvirea universității ajunge doctorand la Institutul de Literatură Universală „A.M. Gorki”, (Academia de Științe a URSS), orașul Moscova, anii 1965–1967. Totodată, din 1964 activează, în cadrul Academiei de Științe a Moldovei din Chișinău, în calitate de laborant delegat la doctorantură și cercetător științific. Din 6 iunie 1968 devine doctor în filologie, cu teza *Procese contemporane în folclor*.

Victor Cirimpei a activat în calitate de redactor-secretar al ediției *Creația populară moldovenească* în 17 volume (1975-1983), a fost un timp redactor la „Revistă de lingvistică și știință literară”, a inițiat, organizat și moderat mai mulți ani simpozionul „Perenitatea creației populare și contemporaneitatea”.

Membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova, a fost cercetător științific permanent mai mult de 50 de ani, începând cu august 1964, la Academia de Științe a

Moldovei, inclusiv, din iulie 2006 până în februarie 2019, cercetător coordonator la Institutul de Filologie. La academie Victor Cirimpei a desfășurat o vastă activitate în domeniul studierii valorilor etnofolclorice ale românilor, evoluția și transformările creațiilor populare, influența lor asupra contemporaneității.

Grație aportului adus în știință și învățământ pe parcursul activității sale domnia sa a fost decorat cu insigna „Eminent al Învățământului Public din RSS Moldovenească”, de două ori (1989, 1990). A fost distins cu premiul republican cultural „Dacia” al Centrului Național de Creație Populară (1990). Laureat al premiului „Simion Florea Marian” al Academiei Române (1995). Medalia Academiei de Științe a Moldovei „Dimitrie Cantemir” (2010).

Începând cu anii de școală Victor Cirimpei culege materiale etno-folclorice de la consăteni, apoi, ca student și profesor școlar din alte diferite localități din Basarabia, Bucovina, Transnistria. Mai apoi – ca laborant și cercetător științific la academie – de la românii din Basarabia, Ucraina, Rusia, Georgia, Caucaz, publicând materialele în diverse volume-culegeri, antologii precum *Frumos e la șezătoare*, *Crestomație de folclor moldovenesc*, *Genuri și specii folclorice* și *Relații folclorice moldo-ruso-ucrainene* (1972).

Deosebit de prețioase sunt studiile cercetătorului despre mitologie (geneza indo-europeană a unor mituri, credințe), etno-folcloristică (raportul dintre tradiție și contemporaneitate) și interpretările literare (figuri emblematice ale literaturii și culturii românești), studii care încep a vedea lumina tiparului pe la mijlocul anilor '60, întâi în publicații de profil din Chișinău, apoi la Moscova, Mahacikala, Câmpulung Moldovenesc, București, Berlin etc.

Cercetătorul Alexandru Burlacu identifică următoarele direcții principale de investigație științifică ale etnologului care sunt legate de: *zămislirea și evoluția gândirii mitologice și folclorice; cultura etnologică a românilor în context universal; istoria folcloristicii românești; natura și funcționarea comicului popular; interferențele folclorului cu literatura; fenomenul artistic literar; editarea științifică a monumentelor de creație populară* (2010, p. 5).

Din cele peste 200 de lucrări, publicate de C. pe parcursul anilor, 6 cărți tratează monografic: 1) caracteristica evoluției contemporane a folclorului (*Фольклор и современность, Folclorul și contemporaneitatea* 1974), 2) contribuția cronicarului Ion Neculce, pentru sec. XVII–XVIII, și cea a pedagogului Teodor Stamati (sec. XIX) la consemnarea masivă a creațiilor mitologice, etnografice și de folclor (*Realizări ale folcloristicii timpurii moldovenești*, 1978), 3) specificul narațiunilor comice românești (*Snoave și anecdote*, 1979), 4) probleme de mitologie autohtonă, comic popular narativ, prefolcloristică și folcloristică (în calitate de coautor al cursului teoretic universitar *Creația populară (Curs teoretic de folclor românesc din Basarabia, Transnistria și Bucovina)*, 1991), 5) etnicitatea basarabenilor (*Argumente*

Basarabe. Dovezi referitoare la sigiliul românesc al dinastiei domnitorilor Basarabi în spațiul dintre Prut și Nistru, 2006), 6) specificul comicalului artistic (*Comicul folcloric, literar, politic-național*, 2013) (Burlacu, 2010, p. 5).

Altele 5 sunt volume de cercetări și materiale etno-folclorice: *Ace pentru cojoace. Glume, anecdote, snoave* (1985); *Păcală și Tândală*, cu ediții aparte în franceză, engleză, spaniolă (1987) și rusă (1991); *Soare nou răsare. Folclor al sărbătorilor de iarnă* (1990); *Pozne cu alde Păcală. Povestiri și dialoguri din folclorul comic românesc* (2007); *Pătăranii folclorice ale românilor sovietici din Basarabia, stânga Nistrului, nordul Bucovinei, nordul Transilvaniei, Caucazul de vest* (2008) (Burlacu, 2010, p. 5).

În general etnologul însumează articole și studii proprii în peste 20 de cărți-culegeri, iar ca și coautor este prezent în peste 15 astfel de lucrări cu texte folclorice selectate și comentate, precum: *Folclor din Bugeac* (1982), *Folclor din nordul Moldovei* (1983), *Frumos e la șezătoare* (1983), *Folclor din stepa Bălților* (1987), *Folclor din Maramureș* (1991), *Folclor din Țara Fagilor* (1993), *Cât îi Maramureșul* (1993) *Dimitrie Cantemir și Moldova din stânga Prutului, Dimitrie Cantemir [despre] plaiul natal și datinile sale* (2008) etc.

Victor Cirimpei, în colaborare, a lucrat și la elaborarea unui manual-crestomație de Literatură română pentru clasa a VII-a pentru școala națională.

Despre cărțile și cele circa 200 de studii și articole științifice, publicate pe parcursul anilor, s-a vorbit în nenumărate rânduri și cu diferite ocazii. Și el, la rândul său, a avut în vizorul criticii sale personalități notorii despre care a scris bine documentat, cu multă perspicacitate și prezență de spirit. Remarcăm aici următoarele studii: *Vasile Coroban – culegător și cercetător de folclor*; *Sergiu Moraru – neobosit cercetător și propagator al valorilor folclorice (1946-1996)*; *Soare nou răsare: Folclor al sărbătorilor de iarnă (Texte în versuri)*; *Iordan Datcu. Etnologi basarabeni, nord-bucovineni și transnistrieni*; *Iulian Filip – omul, poetul, folcloristul*; *Vladimir Beșleagă: Cultura populară, comicul realității, naturalețea limbajului*; *Fenomenul complex neordinar Iulian Filip*; *Vasile Toma, sarcastic*, *E. Baican, Literatura populară sau Palavre și anecdote, 100 subiecte*; *Nichita P. Smochină: un distins etnolog român, scos din anonim* ș.a.m.d.

Cele mai prestigioase reviste și ziare de specialitate de la noi și de peste hotare îi găzduiesc anual studii prețioase între care remarcăm *Folclorul comic și puterea*; *Fragmente de tezaur al mentalității și inteligenței populare*; *Dragoste de mamă gen Roland Barthes/ Grigore Vieru*; *Esența surselor și structura cercetării „Gândirea comică populară”*; *Principiile directorii de documentare și editare a materialelor arhivistice de etnologie orală românească din Republica Moldova*; *Vocabulă tracică pe parcurs de milenii*; *Relații dintre popoare în folclorul comic*

românesc; *Particularități ale eticii relațiilor socioculturale dintre popoare în folclorul comic românesc*; *Datina arderii unei buturugi la solstițiul de iarnă*; *Reflexe de vorbă tragică pe parcurs de milenii în limbile diferitor popoare*. E prezent cu astfel de cercetări în reviste și ziare precum *Revistă de lingvistică și știință literară*, *Metaliteratură*, *Philologia*, *Francopolyphonie*, *Limba română*, *Literatura și arta*, *Glasul națiunii*, *Țara*, *Țimpul* etc.

Victor Cirimpei a fost un împătimit al mitologiei și folclorului, a fost un asiduu cercetător științific, un aprig apărător al adevărului istoric și științific care s-a bucurat, la rândul său, de o înaltă apreciere în critica literară de la noi și din Țară. Remarcăm îndeosebi aici pe cercetătorii Mihai Cimpoi, Ion Oprișan, Andrei Hâncu, Ion Filipciuc, Iordan Datcu, Iulian Filip, Alexandru Burlacu, Marcu Gabinschi, Mariana Cocieru etc., care în exegezele lor au pus în valoare noutatea și profunzimea investigațiilor unui etnolog de aleasă și temeinică școală gen Vasile Coroban, Ovidiu Bârlea, I. C. Chițimia, Eugen Russev.

SCRIERI: *Фольклор и современность* (*Folclorul și contemporaneitatea*), Chișinău, 1974, (în limba rusă); *Realizări ale folcloristicii timpurii moldovenești*, Chișinău, 1978; *Snoave și anecdote*, Chișinău, 1979; *Ace pentru cojoace. Glume, anecdote, snoave*, Chișinău, 1985; *Păcală și Tândală*, cu ediții aparte în franceză, engleză, spaniolă (1987) și rusă (1991); *Soare nou răsare. Folclor al sărbătorilor de iarnă*, Chișinău, 1990; *Argumente Basarabe. Dovezi referitoare la sigiliul românesc al dinastiei domnitorilor Basarabi în spațiul dintre Prut și Nistru*, 2006; *Pozne cu alde Păcală. Povestiri și dialoguri din folclorul comic românesc* Chișinău, 2007; *Pătăranii folclorice ale românilor sovietici din Basarabia, stânga Nistrului, nordul Bucovinei, nordul Transilvaniei, Caucazul de vest*, Chișinău, 2008; *Comicul folcloric, literar, politic-național*, Chișinău, 2013.

Din volume colective: *Frumos e la șezătoare*; *Crestomație de folclor moldovenesc*; *Genuri și specii folclorice*; *Relații folclorice moldo-ruso-ucrainene*; *Cântece revoluționare și sovietice*; *Creația populară (Curs teoretic de folclor românesc din Basarabia, Transnistria și Bucovina)*; *Folclor din Bugeac*; *Folclor din nordul Moldovei*; *Frumos e la șezătoare*; *Folclor din stepa Bălților*; *Folclor din Maramureș*; *Folclor din Țara Fagilor*; *Cât ai Maramureșul...*

Repere bibliografice: Al. Donos, *Creația populară astăzi*, „Cultura”, 1974, 21 decembrie; Gr. Bostan, *Din tezaurul culturii populare*, „Zorile Bucovinei”, 1975, 24 decembrie; E. Russev, *Corelația folclor-cronografie*, „Nistru”, 1978, nr. 8; A. Hâncu, „O samă de cuvinte”, *Literatura și arta*, 1978, 14 septembrie; E. Junghietu, S. Moraru, *Noi volume din seria „Creația populară moldovenească”*, „Nistru”, 1982, nr. 9; Chițimia Ion. C., *Realizări ale folcloristicii timpurii moldovenești*; O. Bârlea, *Limba și literatura*. Vol. II, Buc. 1983; Mircea Fotea, *Simeon Florea Marian – folclorist și etnograf*, București, 1987; I. Datcu, *Soare nou răsare*. *Revistă*

de etnografie și folclor. Buc., 1992, nr. 1.; M. Gabinschi, *V.C. Revistă de lingvistică și știință literară*, 1996, nr. 4; Al. Dobre, *V.C. Revistă de etnografie și folclor*, 1996, vol. 41, nr. 3-4; Gr. Bostan, *V.C. Poezia populară românească în spațiul carpato-nistrean*, Iași, 1996; I. Datcu, *Dicționarul etnologilor români*, Buc., 2006. I. Ciocanu, *Etnolog implicat adânc în cunoașterea istoriei și limbii. Philologia*, ianuarie-aprilie, 2010; Iu. Filip, *Pe un tărâm cu ne-nțelesuri multe. Philologia*, ianuarie-aprilie, 2010; V. Toma, *Harnicul cercetător-etnolog Victor Cirimpei. Philologia*, ianuarie-aprilie, 2010; A. Pasat, *Victor Cirimpei – ca cercetător al comicului popular. Philologia*, ianuarie-aprilie, 2010; Al. Burlacu, *Un fenomen complex: Victor Cirimpei: [70 de ani de la nașterea cercetătorului folclorist]. Literatura și arta*, 11 februarie, 2010; M. Cimpoi, *De ce/ cine și cum râdem*, 2013; Iu. Filip, *Autoportret mozaical Dr. Victor CIRIMPEI la 75 de ani*, Chișinău, Akademos, nr. 1, 2015; V. Caraman, *Elogiu lui Victor Cirimpei: [portretul etnologului la 75 de ani]. Literatura și Arta*, 12 februarie, 2015; M. Cocieru, *Dimensiuni diacronice ale mitologiei autohtone în studiile științifice ale lui Victor Cirimpei. Realități Culturale*, nr. 5, 2015; M. Cocieru, *Victor Cirimpei – contribuții la cercetarea mentalului mitologic românesc. Philologia*, mai-august, 2020.

Și iată câteva referințe concrete care justifică valoarea științifică a studiilor lui V.C.

M. Cimpoi, De ce/ cine și cum râdem, 2013 „Ce surprinde în cartea reputatului etnolog Victor Cirimpei? Bineînțeles, faptul că știe multe, dacă nu chiar totul, despre problema discutată sub toate aspectele pe care le relevă: geneză, istoric, definiția estetică a conceptului, genuri, specii, semnificația de manifestare umană, de marcă fenomenologică a spiritului, figuri comice, po(i)etică și toate celelalte. Victor Cirimpei este un om de știință veritabil, deci dedicat cu trup și suflet... științei...

E un studiu exhaustiv care ne ajută să înțelegem toate aspectele răsului popular și ale celui cult, răspunzând imperativului integraționist: cum ne încadrăm cu cultura noastră, inclusiv cu umorul nostru subtil, bonom, de înaltă calitate estetică, în cultura universală” (Cimpoi, 2013, p. 10).

Iu. Filip, Pe un tărâm cu ne-nțelesuri multe. Philologia, ianuarie-aprilie, 2010. „Diapazonul ispitelor științifice ale lui Victor Cirimpei sensibilizează și ilustrează nuanțat categoria cercetătorului complex (dacă nu cumva integru) și a motivului așa-zisului stil științific (care adeseori e un fals motiv), ademenindu-ne într-un câmp polemic, din care nu e atât de ușor de ieșit. Cert e că cercetătorul Cirimpei, ispitit și de critică literară și scriitura modernă, pe lângă preocupările sale constante pentru Dimitrie Cantemir, Ion Neculce, B. P. Hasdeu, comicul popular; cu investigații în mitologie și etnologie, în istoria geto-dacilor, dispune – până la urmă – de altfel de instrumente decât specializatul îngust, dispune de flexibilități

transfrontaliere-interdisciplinare, care-i înlesnesc (vorba poeziei mele) întregirea ulciorului cu cioburile din diferite domenii de cercetare” (Filip, 2010, p. 132).

M. Cocieru, Victor Cirimpei – contribuții la cercetarea mentalului mitologic românesc. *Philologia*, mai-august, 2020. „Demersul întreprins asupra dimensiunii mitologiei autohtone analizate în studiile etnologului Victor Cirimpei ne justifică să afirmăm că exegetul etnolog a dat dovadă permanent de vervă și curaj în a investiga subiecte aflate în obscuritate, lipsite de atenția cercetătorilor sau neanalizate până la capăt, reușind în felul acesta să aducă mai multă claritate, păstrând imparțialitate pentru cele descoperite și punând accent nemijlocit pe adevărul istoric și documentar” (Cocieru, 2020, p. 90).

P.S. Pe parcursul activității sale de mai bine de o jumătate de secol etnologul s-a aflat mereu în căutarea perlelor creației populare, acumulând un vast material folcloric. Din păcate, o altă bună parte din materialul selectat a rămas în arhiva personală a cercetătorului, nefiind valorificat, urmând, sperăm, să vadă eventual lumina tiparului în condiții mai prielnice...

Referințe bibliografice:

1. BURLACU, Alexandru. *Un fenomen complex: Victor Cirimpei*: [70 de ani de la nașterea cercetătorului folclorist]. *Literatura și arta*, 11 februarie, 2010.
2. CARAMAN, Vlad. *Elogiu lui Victor Cirimpei: [portretul etnologului la 75 de ani]*. *Literatura și Arta*, 12 februarie, 2015.
3. CIMPOI, Mihai. *De ce/ cine și cum râdem*. Prefață la cartea *Comicul folcloric, literar, politic-național*, Chișinău, 2013.
4. COCIERU, Mariana. *Victor Cirimpei – contribuții la cercetarea mentalului mitologic românesc. Philologia*, mai-august, 2020.
5. *Dicționarul scriitorilor români din Basarabia 1812-2006*, Chișinău, Prut Internațional, 2007.
6. FILIP, Iulian. *Pe un țărâm cu ne-nțelesuri multe. Philologia*, ianuarie-aprilie, 2010.

Notă: Articolul a fost realizat în cadrul proiectului de cercetare 20.80009.1606.03 *Contexte socioculturale autohtone și interconexiuni europene în creația populară și literatura cultă din Basarabia (sec. XIX până în prezent)*, Institutul de Filologie Română „B. P.-Hasdeu” al MEC